

Landmine Monitor 2005 Raporu Mayın Yasaklama Anlaşması ve mayın yasaklama hareketinin, dünyanın her bölgesinde antipersonel mayınların ortadan kaldırılması, yaşamların ve uzuvların kurtarılması yönünde önemli ilerlemeler kaydettiğini ortaya koyuyor. Ancak halen önemli sorunlar da mevcut.

Landmine Monitor'ün bu sayısı; mayından en fazla etkilenen ülkelerin tümü, önemli miktarda antipersonel mayın stoku bulunduran ülkeler ve henüz Mayın Yasaklama Anlaşması'na katılmamış olan azalan sayıdaki ülke de dahil olmak üzere, 100'den fazla ülkede kaydedilen ilerlemeler ve mevcut sorunlar hakkında detaylı rapor sunuyor. *Landmine Monitor 2005 Raporu*; 1999-2004 dönemindeki gelişmelerin de gözden geçirildiği *Landmine Monitor 2004 Raporu'nun* bütün ülkeleri içeren yıllık güncellemesini kapsıyor.

Landmine Monitor 2005 Raporu'nun kapsadığı dönem Mayıs 2004-Mayıs 2005 dönemidir. Mümkün olan durumlarda, editörler Haziran-Eylül 2005 döneminde elde edilen önemli bilgileri de rapora dahil etmişlerdir. Mayın eylemi ve karamayını kurbanlarına ilişkin istatistiksel veriler genelde 2004 yılı için verilmiş ve 2003 yılı ile karşılaştırılmıştır.

Antipersonel mayınların artan uluslararası reddi

30 Eylül 2005 tarihi itibarıyla, 147 ülke Mayın Yasaklama Anlaşması'na Taraf Devlettir, yedi ülke anlaşmayı imzalamış ancak henüz tasdik etmemiştir, bu sayı dünya uluslarının dörtte üçünden fazlasına tekabül etmektedir. Landmine Monitor'ün son raporundan bu yana, dört ülke anlaşmaya katılmıştır. Bunlardan Etiyopya'da, antipersonel mayınlar yakın geçmişte yoğun biçimde kullanılmıştır ve mayından etkilenen bir ülkedir. Diğer ülkeler Bhutan, Latviya ve Vanuatu'dur. Buna ek olarak:

- **Ukrayna** dahil çeşitli hükümetler anlaşmayı tasdik etmek veya katılmak aşamasındadır,
- Mayın Yasaklama Anlaşması'na taraf olmayan birçok devlet

anlaşmaya uygun tutarlı adımlar atmıştır,

- Artan sayıda **devlet dışı silahlı gruplar** antipersonel mayınların yasaklanmasını kabul etmiştir. Yeni bir uluslararası normun ortaya çıkmakta olduğu görülmektedir.

Birinci Gözdengeçirme Konferansı

“Mayınsız Bir Dünya için Nairobi Konferansı” olarak da bilinen ve kilometre taşı mahiyetindeki Birinci Gözdengeçirme Konferansı, 29 Kasım- 3 Aralık 2004 tarihlerinde Kenya’da gerçekleşmiştir. Bu konferans, Mayın Yasaklama Anlaşması 3 Aralık 1997’de Kanada’nın Ottawa kentinde imzaya açıldığından bu yana karamayınları hakkında yapılan en büyük ve üst düzey toplantı olmuştur. Konferans mayın yasaklama hareketinin devam eden gücünü ve enerjisini, hükümetlerin ve STKların karamayını sorununu çözmekteki uzun vadeli kararlılıklarını sergilemiştir. Taraf Devletler önümüzdeki beş yılın çalışmalarına kılavuzluk edecek olan Nairobi Eylem Planı’nı benimsemişlerdir.

Evrenselleştirme sorunları

Toplam 160 milyon adet antipersonel mayın stokuna sahip olan kırk ülke halen Mayın Yasaklama Anlaşmasının dışındadır. Bunlar arasında BM Güvenlik Konseyi’nin beş daimi üyesinden üçü (Çin, Rusya ve ABD), Orta Doğu’nun ve eski Sovyet cumhuriyetlerinin çoğu ve birçok Asya devleti bulunmaktadır.

Taraf Devletler veya imzacılar antipersonel mayın kullanmadı

Mayın Yasaklama Anlaşması’na taraf devletler veya imzacılarının antipersonel mayın kullandığına dair herhangi bir kanıt veya ciddi

bir iddia yoktur. Bu nokta önemlidir çünkü mevcut Taraf Devletler'in birçoğu yakın geçmişte, Taraf Devlet olmadan önce antipersonel mayın kullanmaktaydılar, anlaşmanın imzacısı olmayanlar da buna dahildir.

Dört hükümet mayın kullanmaya devam etti

Bu rapor döneminde en az üç hükümet antipersonel mayın kullanmaya devam etmiştir: **Myanmar (Burma)**, **Nepal** ve **Rusya**. Hükümet inkar etse de **Gürcistan**'ın 2004'te antipersonel kullandığına ilişkin kanıt bulunmaktadır.

Devlet Dışı Silahlı Gruplar antipersonel mayın kullanmaya devam ediyor

Muhafif grupların en azından 13 ülkede antipersonel mayın kullandıkları rapor edilmiştir (bu sayı 2003'te 16, 2002'de 11 ve 2001'de 14'dür): Burma, Burundi, Kolombiya, Gürcistan, Hindistan, Irak, Nepal, Pakistan, Filipinler, Rusya (Çeçenistan, Dağıstan ve Kuzey Osetya dahil), Somali, Türkiye ve Uganda. Ayrıca dört ülkede küçük çaplı ve doğrulanmamış kullanım bildirilmiştir: Afganistan, Mısır, Sri Lanka ve Yemen.

Bu rapor döneminde listeye, asilerin mayın kullanımının arttığı Pakistan da eklenmiştir. Bhutan, Bolivya, DR Kongo ve Peru'da bu rapor döneminde devlet dışı aktörlerin mayın kullanımı rapor edilmemiş ve bu ülkeler listeden çıkarılmıştır.

Azalan üretim

En az 38 ülke antipersonel mayın üretimine son verdi, bunlara Mayın Yasaklama Anlaşması'na Taraf 33 Devlet ve 5 Taraf olmayan Devlet (Mısır, Finlandiya, Irak, İsrail ve Polonya) dahildir. **Mısır** ve **Irak** bu yıl üreticiler listesinden çıkarılmışlardır. Mısır,

üretim moratoryum koyulduğunu Birinci Gözdengeçirme Konferansında resmen açıklamış, Irak ise üretim tesislerinin, 2003'teki Koalisyon bombardımanında imha edildiğini doğrulamıştır.

Devam Eden Üretim

Landmine Monitor, halihazırda üretim yapan veya gelecekte üretim yapma hakkını saklı tutan 13 ülkeyi antipersonel mayın üreticileri olarak tesbit etmiştir: **Burma, Çin, Küba, Hindistan, İran, Kuzey Kore, Güney Kore, Nepal, Pakistan, Rusya, Singapur, ABD ve Vietnam.**

Antipersonel mayın ticaretinde de facto küresel yasak

Antipersonel mayınların küresel ticareti, düşük düzeyli kaçakçılık ve kabul edilmeyen ticaret düzeyine inmiştir. Ticaret üzerindeki *de facto* küresel yasak sıkı tutulmuş ve doğrulanan antipersonel mayın ticareti gerçekleşmemiştir.

Depolanmış milyonlarca antipersonel mayın imha edildi

Son Landmine Monitor raporundan bu yana depolanmış 400,000 antipersonel mayın Taraf Devletler tarafından imha edilmiştir, buna ek olarak Çin dahil taraf olmayan Devletler de mayın imha etmişlerdir. Bu rapor döneminde, altı Taraf Devlet stoklarının imhasını tamamlamışlardır: **Bangladeş, Kolombiya, Mauritanya, Tanzania, Uruguay ve Zambiya.** Altmış dokuz Taraf Devlet stoklarının imhasını tamamlamıştır. Ek olarak **Guinea-Bissau**'nun imha işlemini Ekim 2005'te, Cezayir'in de Kasım 2005'te tamamlaması beklenmektedir.

Taraf Devletler hep beraber 38.3 milyondan fazla antipersonel mayın imha etmişlerdir.

Taraf olmayan Devletler'in depoladığı milyonlarca mayın

Mayın Yasaklama Anlaşması imzacıları yaklaşık yedi milyon antipersonel mayını depolanmış halde elde tutmaktadırlar, bu miktarın çoğu **Ukrayna** (5.95 milyon) ve **Polonya'da** (996,860) bulunmaktadır.

Landmine Monitor'ün tahminlerine göre, imzacı olmayanların depolanmış halde elde tuttuğu 160 milyon antipersonel mayın bulunmaktadır, bunların çoğu altı devletin elindedir: **Çin** (yaklaşık 110 milyon), **Rusya** (26.5 milyon), **ABD** (10.4 milyon), **Pakistan** (yaklaşık 6 milyon), **Hindistan** (yaklaşık 4-5 milyon) ve **Güney Kore** (2 milyon). Rusya stoklarındaki mayın miktarını ilk kez açıklamıştır.

Eğitim ve geliştirme amacıyla elde tutulan mayınlar

147 Taraf Devletin 74'ü, anlaşmanın 3. Maddesinin sağladığı istisnaya dayanarak 248,000'den fazla antipersonel mayını elde tutmaktadırlar. Bu rapor döneminde, Burundi, Sırbistan ve Karadağ, Sudan ve Türkiye bu gruba dahil olmuşlardır. Elde tutulan bütün mayınların üçte birini beş Taraf Devlet elde tutmaktadır: **Brezilya**, **Cezayir**, **Bangladeş**, **İsveç** ve **Türkiye**. En az 64 Taraf Devlet elde hiç mayın tutmamayı tercih etmiştir.

Şeffaflık raporları

Taraf Devletler'in anlaşma hükmüne uyarak ön şeffaflık raporu teslim etme oranı 2004'te %96'ya yükselmiş (2003'te %91), ancak

30 Eylül 2005 itibariyle altı Taraf Devlet Madde 7 ön raporlarını süresi geçtiği halde teslim etmemişlerdir.

Yıllık rapor güncellemesi teslim etme şartının yerine getirilmesi 2004'te daha düşük oranda gerçekleşmiştir (%65) bu oran 2003'te (%78) olmuştu.

Taraf Devlet olmayan **Sri Lanka** Haziran 2005'te gönüllü bir şeffaflık raporu teslim ederek, taraf devlet olmadığı halde gönüllü rapor vermiş olan Beyaz Rusya, Kamerun, Gambiya, Litvanya, Latviya, Polonya ve Ukrayna'ya katıldı. Başka bir olumlu gelişme de, Taraf Devlet olmayan bazı devletlerin gönüllü rapor sunma niyetlerini açıklamaları oldu.

Halen çok fazla sayıdaki mayından etkilenen ülke

Landmine Monitor araştırması; karamayınları ve/veya patlamamış mühimmattan (PAM) belli bir düzeyde etkilenen en az 84 ülke ve uluslararası alanda bağımsız devlet olarak kabul görmeyen sekiz bölge saptadı. Bunların 54'ü Mayın Yasaklama Anlaşması'na Taraf Devletlerdir.

Genişleyen mayın eylem programları

2004'te 37 ülke ve bölgede 135 kilometrekarelik mayından etkilenen alan temizlendi. Buna ek olarak, 170 kilometrekarelik PAM'dan etilenen alan savaş alanı temizliği sayesinde temizlendi. En fazla mayınlı alan temizleyen ülke **Afganistan** oldu (33.3 kilometrekare), onu **Kamboçya** (32 kilometrekare) takip etti. Ayrıca 2004'te beş kilometrekareden fazla mayınlı alan temizleyen ülkeler

şunlardır: **Angola, Hırvatistan, Etyopya, Irak, Mozambik ve Polonya.**

Mayın temizliğinin bitirilmesi için 5.

Madde'nin koyduğu tarihlere uyulması

Aralık 2004 itibariyle mayınlı alanların temizliğinin bitirildiğini rapor eden sadece üç Taraf Devlet bulunuyor (Kostarika, Djibouti ve Honduras), Djibouti kendisini mayınsız olarak değil ama mayın güvenli ülke olarak ilan etti.

Bazı Taraf Devletler 5. Madde'nin öngördüğü "son tarihler"e uygun seyir göstermemektedirler, bunlara mayın temizliğini 1999'da bitirmesi gereken 14 Taraf Devletin sekizi —**Bosna Hersek, Çad, Hırvatistan, Danimarka, Nijer, Swaziland, Tayland ve Birleşik Krallık** — ve temizliğin tamamlanması için son tarihi 1 Mart 2010 olan **Kamboçya** dahildir.

Daha az sayıda ülkede artan mayın risk eğitimi

Mayın risk eğitim programları birçok ülkede yaygınlaştı ve temizlik ve diğer mayın eylem aktiviteleriyle daha entegre hale getirildi. Ancak Landmine Monitor, 2004-2005'te 61 ülkede ve altı bölgede mayın risk eğitimi belirledi; bunların 41'i Taraf Devletler, 20'si ise Mayın Yasaklama Anlaşması'na taraf olmayan ülkelerdir.

Daha az sayıda ülkede mayın yüzünden ölüm ve yaralanmalar

2004-2005'te 58 ülkede (geçen yıla göre sekiz az) ve sekiz bölgede (geçen yıla göre bir fazla) yeni mayın ve PAM kurbanları

bildirildi. Bu rapor döneminde, dört “yeni” ülkede —**Beyaz Rusya, Djibouti, El Salvador ve Venezüella**— ve **Tayvan’da** kurbanlar kaydedildi, önceki yıl bu ülkelerin hiçbirinde mayın kurbanı kaydedilmemişti. Daha önce Karamayını/PAM kurbanı bildirmemiş olan on iki ülke 2004-2005’te bildirimde bulundu: Bolivya, Şili, Endonezya, Kenya, Kırgızistan, Liberia, FYR Makedonya, Malawi, Namibya, Nijer, Peru ve Ukrayna.

Ölüm ve yaralanmaların devam etmesi, yardıma ihtiyacı olan daha fazla mayın kurbanı demek

Mayından yoğun olarak etkilenen bazı ülkelerde bildirilen yeni mayın/PAM kurbanı sayısında önemli düşüş kaydedildi. Güvenilir kayıtların yokluğu ve olayların bildirilmediği gözönüne alınacak olunursa Landmine Monitor’ün tahminlerine göre, her yıl 15,000 - 20,000 arasında yeni karamayını/PAM kurbanı bulunmaktadır. Ancak önemli bir veri, karamayını patlamasından sağ kurtulanların sayısının artmaya devam etmesi ve birçok ülkede mayın patlamasından sağ kurtulanların ihtiyaç duyduğu yardımların yeterli olmasıdır.

Yirmi dört Taraf Devlet, mayın patlamasından sağ kurtulanların sayısının önemli ölçüde yüksek olduğu devletler olarak tesbit edilmiştir: **Afganistan, Arnavutluk, Angola, Bosna Hersek, Burundi, Kamboçya, Çad, Kolombiya, Hırvatistan, Demokratik Kongo Cumhuriyeti, El Salvador, Eritrea, Etiyopya, Guinea-Bissau, Mozambik, Nikaragua, Peru, Senegal, Sırbistan Karadağ, Sudan, Tacikistan, Tayland, Uganda ve Yemen.** Bu rapor döneminde Peru hariç bütün bu ülkelerde yeni mayın/PAM kurbanı mevcuttur. Birinci Gözdengeçirme Konferansında, bütün Devletlerin mayın patlamasından sağ kurtulanlara yardım sorumluluğu olduğu kabul edilmiştir.

Mayın eylemine bağışlar artmaya devam ediyor

2004'te mayın eylem finansmanı uluslararası fonları geçen yıllara göre artarak toplam 399 milyon ABD dolarına erişti, 2003 rakamı 339 milyon ABD doları ve 2002 rakamı 324 milyon ABD dolarıydı, ne var ki artışın çoğu ABD dolarının değerinin düşmesinden kaynaklandı. En fazla bağış yapan dört bağışçı **ABD** (96.5 milyon dolar), **Avrupa Komisyonu** (71.4 milyon dolar), **Japonya** (42.8 milyon dolar) ve **Norveç** (34.3 milyon dolar) oldu. En büyük artış Japonya'dan geldi (29.8 milyon fazla), ABD (15.9 milyon fazla), Hollanda (7.9 milyon fazla) ve Norveç (5.76 milyon fazla). AK'dan gelen artış 6.9 milyon dolar oldu, bunun çoğu kur değişimlerinden kaynaklandı—Avro cinsinden çok az artış oldu.

En fazla bağış yapan 20 bağışçının yarısı, 2004'te mayın eylemine *daha çok* fon sağladılar: Avusturya, Danimarka, Avrupa Komisyonu, Japonya, İrlanda, Yeni Zelanda, Hollanda, İsviçre, Norveç ve ABD.

Mayın eylem fonunu azaltanlar

En fazla bağış yapan 20 bağışçının yarısı, 2004'te mayın eylemine *daha az* fon sağladılar: Avustralya, Kanada, Belçika, Finlandiya, Fransa, Almanya, Yunanistan, İtalya, İsveç ve Birleşik Krallık.

Mayından etkilenen ülkelerde artan ulusal fonlar

Mayından etkilenen bazı ülkeler 2004'te mayın eylemine daha fazla ulusal kaynak ayırdılar: **Hırvatistan** (30.4 milyon dolar), **Bosna Hersek** (9.8 milyon dolar), **Mozambik** (7.9 milyon eşdeğeri), **Etiyopya** (4 milyon dolar) ve **Yemen** (3.5 milyon dolar).

Mayın eylem fonu alanlar

2004'te en fazla mayın eylem fonu alan ülkeler: **Afganistan** (91.8 milyon dolar), **Irak** (58.7 milyon dolar), **Kamboçya** (41.6 milyon dolar) ve **Angola** (28 milyon dolar), **Sri Lanka** (23.6 milyon dolar), **Bosna Hersek** (18.8 milyon dolar) ve **Sudan** (15 milyon dolar). 2004'te en az 24 diğer mayından etkilenen ülke ve bölge 1 milyon

dolardan fazla mayın eylem fonu aldı.

Aldığı mayın eylem fonu artanlar: Kamboçya (24.6 milyon dolar fazla), Afganistan (16.6 milyon dolar fazla), Bosna Hersek (8.4 milyon dolar fazla), Sri Lanka (7.8 milyon dolar fazla), Sudan (5.5 milyon dolar fazla), Irak (3.7 milyon dolar fazla), Angola (2.7 milyon dolar fazla); ayrıca aldığı fon 1 milyon dolardan fazla artanlar: Hırvatistan, Ürdün, Laos, Somaliland ve Vietnam.

Aldığı mayın eylem fonu azalanlar: Mozambik (3.3 milyon dolar az), Eritrea (2 milyon dolar az), Azerbeycan (2.1 milyon dolar az) ve Nikaragua (1.3 milyon dolar az).